

2. „**Tjeden**“ naj se piše, ker je to jedino pravilno, opominjal je že večkrat o. S. Škrabec.¹⁾ Za pisavo »tjeden« priča dol. »keiden«, pravi omenjeni učenjak. Temu še dodajem, da tudi na Štajerskem govori ljudstvo »kejd'n«, v savinjski dolini in mariborski okolici sem večkrat slišal. »Tjeden« piše tudi Dalmatin. »Lety fedemdeffet Tjedni . . . Sakaj fedemdeffet Tjednou teh dny . . . Predg. preroka Dan. . . ima dua tiedna. III. M. b.

3. „**Vgrižljaj, — Ujaja**“, der Bissen, treba v slovenskem književnem jeziku pisati in govoriti v olikanem govoru. Zakaj tako so pisali naši predniki in je čisto po etimologiji napravljena beseda. Današnje »grižljaj (Janežič - Bartel 99« in po drugod), je samo okrajšano in e mesto a med »j«-ema zaradi naglasa. Da je temu tako, priča nam roditelj: »vgrižljaja«. Dalmatin (1578) Predg.: »Inu kadar fe Bug le zhes en vgrishlei eniga prepouedaniga Jabelka taku ferdi.« Dalmatin (1584): »Prosim te, pušti me, . . . de jeft en vgrishlej Kruha jem.« II. Reg. II. »Ona je jedla od njegoviga vgrishlaja«. II. Reg. XII. Prim. III. Reg. XVII.

4. „**Slednji**“ čitamo od neke dôbe po slovenskih časnikih in knjigah v napačnem pomenu »der Folgende« n. pr.: »Mož, čegar sliko vidite na slednji strani²⁾ . . .« »Slednji« pomeni »jeder von vielen«, lat. quisque; postavim: »Potle pravi, koku fo Kapitani ali vishi zhes sleidni rod . . .« Dalm. (1578) Predg. »Rodi Semla . . . rodouita Driueffa, de

¹⁾ »Cvetje« VII. 1887. IX. 1889.

²⁾ 48. str. Koledar družbe sv. Mohora, 1891.

sleidne fad neffe« I. Gen. ibd. . . »de sleidnje fad . . .« Dalmatin (84). Miklosich piše¹⁾: ». . . nslov. slédi tandem. slédnji extremus ung. . . (tudi po Štajerskem po nekod ima ta pomen poleg navadnega) quisque Trub. sléherni, jeder einzeln.« Dobro bi bilo delati razliko, naj si je neznatna, med »slednji, vsak in sleharni«.

5. „**Podati se, podam se**“ v pomenu »sich begeben«, kakor piše na prvem mestu za rečeno nemško besedo Jan.-Bart.²⁾ (v besednjaku) na str. 76. in lahko čitaš v drugih knjigah in knjižicah,³⁾ grda je nemčizna. »Podati se« čisto kaj drugega pomeni. Preprostega kmetiča ali kmetico lahko večkrat slišiš govoriti: »Nekaj časa — postavim, pravita ti — ni se hotel Janez ničesar učiti, sedaj se je pa podal . . .« »Podati sem se mu moral nekoliko.«⁴⁾ In tudi čisto lahko prebijemo brez te spake, ker imamo dovolj pravih slovenskih izrazov za to. Postavim: »iti, napotiti se, spravljati se na pot« in drugih, kakor že zahteva zmisel. Valjavec v svojih narodnih pripovedkah, katere je zapisal, kakor ljudstvo govori, ima: »Kad bi se on na put odpravil zestane . . .« Čehi imajo: »odebrati se kam«. Zato se podajmo slovenskemu duhu!

¹⁾ Etymol. Wörterbuch, 306.

²⁾ Znanprej bodem zmirom tako citoval: »Deutsch-slovenisches Handwörterbuch von Ant. Janežič, bearbeitet von Anton Bartel. Klagenfurt 1889.«

³⁾ Glej »Večernice« 1890, str. 5, 9. — »Letopis Matice Slovenske« 1890. 1, 7 itd.

⁴⁾ »Dom in Svet« 1891, str. 36.

Nekoliko iz indijskega bajeslovja.

(Spisal dr. K. Glaser.)

Najstarejši dôbi indijske zgodovine, ko so Indi polagoma zasedali zahodnji del obširnega svojega ozemlja, namreč ravan reke Inda, verovali so v enega, nadzemskega,

osebnega Boga. Ta monoteizem pa se je izpremenil brzo v politeizem, t. j. namesto v enega Boga verovali so v več bogov; začenjali so namreč posebljevati posamezne naravne moči in so jim

skazovali božjo čast. Častili so Indra (imen. Indrs), boga nebes, ki povzroča solnčni svit in daje dež; Agnija, boga ognja, ki vse prešinja in vse izpreminja; Varuna (ὀὐρανός) boga vód in neizmernega svetovnega prostora.

Te in druge manj imenitne bogove so opevali v lepih slavo-spevih, ki so združeni v zbirki, »rgveda« imenovani. Ta rgveda (mošk. sp.) je najimenitnejši duševni proizvod indijskega naroda. Opisujejo in opevajo se ti trije bogovi v tem zmyslu, kakor da bi bili odvisni od najvišjega bitja, od početnika sveta, in tega početnika so si mislili Indi sedaj kot božjo osebo, sedaj kot neoseben vzrok sveta. Jasnega nauka, ki bi razločeval osebo in reč, iščemo zaman v tej prvi dóbi indijskega duševnega razvitka. V tej dóbi pa Indi tudi še niso poznali posameznih kast ali vrst ljudi, v katere bi bili vsi ločeni; to velja za dóbo nekako od 18.—15. stoletja pred Kristusom.

V drugi dóbi v razvitku indijskega verstva moramo že razločevati vero prostega naroda in vero učenjakov, modroslovcev, duhovnov in odličnejših rodov. Prosti narod si je rezal bogove iz lesa in kamena, višji stanovi pa so bili panteisti, t. j. mislili so si, da je vesoljni svet bog in vsak del sveta kos božanstva, ali pa so bili deisti in so verovali v enega nadzemjskega boga, ki se pa ni osebno razodeval človečanstvu; spoznati se dá samo po razumu, iz njegovih del.

V tej drugi dóbi odluščil se je bil od mase narodove poseben duhovski stan, stan brahmanov. Brahma pomeni: molitev, premišljevanje, napenjanje in zbiranje duševnih močij, ki se v molitvi in žrtvovanju obračajo k božanstvu; pomeni pa tudi sveto navdušenost pri molitvi. Ta Brahma je tudi stvarnik sveta. Tega abstraktnega boga prosti narod nikoli ni častil.

Drugi bog je brahmancem Šiva, pravo za pravo Šiva, ki vse razdira in uničuje. Predstavlja se kot strašen bog, s tretjim očesom na čelu, imajoč štiri do šestnajst rók; zavratnik ima iz samih človeških globanj in jezdi na biku. — Po mišljenju brahmancev je nastal iz

svetne duše (Weltseele) kot tretji bog Višnu, ki vzdržuje in ohranjuje vesoljni svet; on je dobrohoten in milosti deleč bog. Mislijo si ga Indi kot lepega mladeniča, sedečega na ogromni kači, ki je znak vedno krožečega življenja vseh bitij in vseh časov. Na glavi nosi trojno krono; to znači, da zapoveduje zemlji, morju in zraku. Barve je modre, kakor morje in nebesni obod. Žena mu je Lakšmí, boginja sreče.

Višnu se neprenehoma bojuje proti vsemu zlu, proti grehom in zločinom, samosilstvu in zlim bogovom. Celó nebo zapušča in se izpreminja v razne oblike, inkorporacije (avatare; avatar = descendere), da bi pomogel resnici in pravici na zemlji. Devetkrat je že prišel Višnu na svet; desetič in poslednjič pride na belem konju takrat, ko bode vladal goli greh na svetu, in nobeden človek ne bo starši postajal kot 23 let. Takrat bode uničil ta grešni svet in ustvaril drugega, na katerem bodo vladale samó krepost, resnica in pravica. To nas spominja apokalipse v novem zakonu.

V poznejši dóbi, v X. stoletju so se zedinili ti trije glavni indijski bogovi v neko trojico — trimurti — ki pa je bila samo abstraktni, teosofijski pojem; nikjer v Indiji se ne nahajajo tempeljni, posvečeni tej trojici; nikjer se niso obhajali prazniki njej v slavo.

Rekli smo, da Brahme prosti narod nikoli ni častil; tudi ostala dva se vzajemno nista slavila, nego prosti ljudje v Indiji so ali Šivajiti ali Višnujiti; ti bivajo večinoma v Gangesovi ravnini, oni v Indovi. Če se ostali Hindostan razdvoji tako, da potegneš potezo od Bombaja v Madras, stanujejo na južni strani Šivajiti, na severni Višnujiti; Višnujiti nosijo na čelu dvoje poprečnih navpičnih potez, Šivajiti eno poprečno. V imenitnih romarskih shodiščih pa gine vsaka razlika. Natančneje se tukaj ne moremo spuščati v to razkladanje, ker nameravamo to drugod posebej opisati.

Da bliže uvidimo verske nazore Indov, podajam tu začetek in konec iz Višnujevega zakonika.

1. Ko je Brahmanova noč bila preminula, in ko se je bil bog vzbudil iz lotusa in ko je hoteč ustvariti bitja, zapazil zemljo, obdano z vodo,

2. vzela je na-se podobo medvedovo, ki se rada igra v vodi, kakor poprej v začetku vsake svetovne dōbe in je vzdignil zemljo iz vode.

3. Njegove noge so bile veda¹⁾, njegovi zobje žrtvene sohe; v njegovih zobeh so bile žrtve; njegova usta so bila gromada lesa; njegov jezik je bil ogenj; njegovi lasje žrtvena trava; svete knjige so mu bile glava in on je bil velik menih.

4. Njegove oči so bile dan in noč; bil je nadčloveške velikosti; njegovi ušesi sta bili kušine²⁾ trave (za male žrtve in za velike živalske žrtve); njegov nos posoda za očiščeno surovo maslo; njegov rilec zajemalnica za žrtve; njegov glas je bil enak glasu, če se poje sâmaveda; bil je močan. Bil je pobožen in resničen, lep; njegove stopinje in njegova moč je neizmerna; njegove nosnice so bile pokora; njegova kolena so bila žrtvena žival; bil je velike postave.

6. Njegov drob³⁾ je bil pevec sâmavedov; njegovi udje daritev, ki se zažiga v ognju; njegova kri je somova⁴⁾ juha.

7. Njegove rane so bile veliki oltar; njegov dih je bil vonjava žrtve, njegova hitrost je bila daritev bogovom in dušam mrtvih, njegovo telo je bilo prostor, kjer se nahaja darilno orodje; bil je veličasten; bil je preskrbljen s početnimi obredi za razne žrtve.

8. Njegovo srcé je bilo darilno plačilo; preskrbljen je z važnimi izreki,

¹⁾ Indi imajo četrto vedov, a) rgveda = slavospevi; b) sâmaveda = pesmi; c) jadžurveda = obširno popisano obredje indijskega malikovalstva; d) atharvaveda = pesmice, očarovalne formule, zaklinjanje zlih duhov.

²⁾ Kuša, ali prav za prav kuča = trava, ki se je rabila pri raznih obrednih svečanostih = poa cynosuroides.

³⁾ Življenska sapa, ki provzročuje glas, preleta po indijskem mišljenju drob; že poprej se je reklo, da je njegov glas enak glasu, če se poje sâmaveda.

⁴⁾ Soma je rastlina sarcostema acidum, ki ima kislat mlečen sok.

ki združujejo duha z najvišjim bitjem; bil je izredne velikosti; njegove lju-beznive ustnice so bile začetek slavospevom, ki se spevajo ob začetku daritev; njegovo lepotičje je mešalka za mleko, rabljena pri začetnih obredih, pri katerih se vliva na novo dojeno mleko v razgret pisker.

9. Razni sveti teksti so mu bili steze na potovanjih: skrivnostne upanišade¹⁾ so mu bile sedež; spremlja ga njegova družica Chaja; visok je tako, kakor je gora Manesringa.

10.—11. Gospod, stvarnik, veliki menih, spustivši se v ocean vsled želje²⁾, koristiti svetu, dvignil je s koncem svojega zakrivljenega zoba iz vode z morjem, z bregovi, gozdi, z jamami obdano zemljo, ki je pala v ocean, in jo ustvaril na novo.

12. Tako je v merjaščevi podobi bog Višnu, ki ima usmiljenje z živečimi bitji, vso zemljo, pogrezneno v nižje pokrajine, imenovane Rasātala, postavil na prvo mesto.

13.—14. Tako je Madhusūdana³⁾, vzdignovši, utrdivši in posadivši zemljo na njeno prvotno mesto, razdelil vode tje, kjer so se bile poprej razprostirale, oceanske v ocean, reške v reke, močvirske v močvirje, ribniške v ribnike.

15. Stvaril je sedem pekel, sedem svetov, sedem otokov in sedem oceanov, odkazivši jim razne meje.

16. (Stvaril je) varihe⁴⁾ sedmerim otokom, osmero zaščitnikov⁵⁾ svetovom,

¹⁾ To so pisma, ki razlagajo pravi pomen »vedov«. — »Veda« znači: razum, bogoslovno vednost, sveto znanje. Veda je tudi priimek Višnujev. Angleški prevod (»The Institutes of Vishnu, by Julius Iolly Oxford 1880. p. 2) tega stavka: »all sorts« ni točen; glasiti bi se moral: »several sorts«.

²⁾ Angleški prevod »from love of the world« ni natančen: glasiti bi se moral »from desire to serve to the world«.

³⁾ Morilec Madhurjev, primek boga Višnuja; Madhu = hudoben duh, nasprotnik bogovom.

⁴⁾ Besede v oklepkih se ne nahajajo v tekstih, nego se imajo povzeti iz komentarov, zakaj indijski teksti so silno lapidarni.

⁵⁾ Zaščitniki so bogovi. Indra = bog neba, Agni = ogenj, Jama = bog podzemeljskega sveta, Súrja = solnce, Varuna = οὐρανός, Pavana = veter, Kabera = bog bogastva in Soma.

reke, gore in drevesa, sedmero ršijev¹⁾, ki znajo (in izvršujejo) zakone, veda ž njihovimi angi²⁾ sure³⁾ in asure⁴⁾.

¹⁾ Rši = modrijan, pesnik svetih pesmij, ti so: Gotama, Baradodža, Višvamiitra, Džamadagni, Vasišta, Kašjapa in Atri.

²⁾ Angov je šestero: šikša = izgovarjanje, čhandas = mera v pesmih, vjakarana = slovnica, nirukta = etimologija, kalpa = obredi in džjotiša = zvezdoznanstvo.

³⁾ Dobri —

⁴⁾ Zli duhovi.

17. Stvaril je pičače — demonična bitja —, urage — kače —, gandharve — nebeške pevce —, jakšase — tate zakladov na severni strani sveta —, rakšase — zle duhove, ljudi, domače živali, ptiče, divje živali in druge stvari, četvero vrst živečih bitij, megle, mavrico, strelo, ostale nebeške prikazni in razne žrtve.

18. Ko je bog Višnu v podobi merjasca stvaril ta svet z živečimi in neživečimi stvarmi, šel je v tak kraj, kjer je skrit pred našim svetom. (Konec.)

Časnikarstvo poljsko (varšavsko).

(Piše *Tytus Sopotzko*.)

(Dalje in konec.)

Vrsto slabih listov je treba prišteti še »Głos«, ki ometuje z nesramnim in ničevnim obrekovanjem vse, kar je cerkvenega, zato je pa tudi na dokaj slabem glasu pri čitajočem občinstvu.

Dalje navajamo časnike s temi-le naslovi: »Atheneum«, »Biblioteka Warszawska« in »Niwa«, od katerih sta prva dva mesečnika, tretji pa polmesečnik. Ti časniki so važni, objavljajo slovstvene, zgodovinske, gospodarske in prirodznanse spise. Sem spadajo tudi »Wszechświat« (Ves svet) in »Pamiętnik Fizyograficzny« (Spomenik fizijografični), ki se pečata izključljivo z nauki prirodnimi, »Przeгляд Pedagogiczny«, ki razpravlja razna vprašanja o vzgoji; časopisi, izdajani od strokovnjakov v raznih zavodih, kakor na pr. »Medycyna«, »Biblioteka Lekarska«, »Przyroda in Przemysł« (Priroda in industrija), »Inżynierya in Budownictwo« (Inženirstvo in stavbarstvo), »Przeгляд Techniczny« (Pregled tehnični), »Bartnik Postępowy«

(Čebelar napredni), »Ogrodnik« (Vrtnar), »Gazeta Rolnicza« (Časnik kmetijski), »Korespondent« itd.

Med časopise ložje vsebine štejemo »Tygodnik Powszechny« (Tednik občni), ki prinaša mnogo raznovrstne tvarine na izbiro; »Zycie« (Življenje), katero je začel nedavno izdajati Teodor Paprocki, in katero ima v svojih predalih najbolje in najnovejše stvore pesniške in leposlovne izšle iz peresa Poljakov ali preložene iz drugih slovstev. Omeniti je tudi treba »Tygodnik Romansów i Powieści« (Tednik romanov in povestij), ki se bavi skoro izključno s predstavami iz inozemskih pisateljev.

Poljaki imamo tudi mnogo ilustrovanih listov: »Tygodnik Ilustrowany« (Tednik ilustrovan), »Biesiada Literacka« (Beseda slovstvena) in »Wędrowiec« (Popotni sokol) so časopisi, olupšani s slikami. Najskrbneje urejevan list med temi je »Tygodnik«, last tvrdke Gebethnera in Wolffa, urejuje ga nadarjeni pisatelj Maryan Gawalewicz. »Biesiada Literacka« ima pred vsemi to prednost, da jo more

Nekoliko iz indijskega bajeslovja.

(Spisal dr. K. Glaser.)

(Konec.)

19. Ko je Džanárdana (priimek Višnujev) postal neviden, začela je premišljevat boginja zemlje: »Kako se bodem mogla vzdrževati?«

20. »Kašjapa hočem iti vprašat: on mi gotovo pové resnico. Vélíki puščavnik vedno misli na moj blagor«.

21. Tako določivši o sebi, vzela je boginja žensko podobo ná-se in je šla, da bi videla Kašjapa, in Kašjapa je videl njo.

22. Njene oči so bile enake listju modrega lotusa; njeno lice se je svetilo kakor luna v jesenski noči; njeni lasje so bili črni kakor roj temnih bučel; njene ustne so bile rudeče kakor cvetlica bandhudživa¹⁾; svetila se je in je bila ljubezniva.

23. Obrvi njenih očij so bile krasne; njeni zobje so bili silno mali, njen nos lep; njene obrvi so malo nagnene; njen šinjak je stvarjen kakor školjkica.

24. Blesteča z nebeško svetlobo, razsvetljevala je vse nebeške pokrajine; njena obleka je bila odbrana in popolnem bela; bila je okrašena z najbolj dragocenimi žlahtnimi kameni.

25. S svojimi stopinjami je zemljo tako ustrojila, kakor da bi bila iz samih lotusovih cvetic; bila je celó pomlajena in ozaljšana; védla se je jako ponižno.

26. Ko je Kašjapa videl, da se približuje, pozdravi jo in jo ogovori tako-le: »Lepa žena, zemlja, blesteča se z nebeško svetlobo, znam tvoje misli«.

27. »Ti velikooka, idi v pohode k Džanárdanu; on ti gotovo pové, kako se moreš vzdrževati«.

28. »Radi tebe, boginja, ki imaš lep obraz, bil sem dognal po globokem premišljevanju, da stanuje v Kšírodi.«²⁾

29. Boginja zemlje je odgovorila: »Lepo«. Poštljivo se poslovila od Kašjapa

in se odpravila k morju Kšírodi, da bi videla Višnuja.

30. Ona je zagledala ocean, ki je bil lep kakor lunini žarki, in ki je bil razburkan po stoterih valovih, katere je vzbudil viharni veter.

31. Ocean, ki se je svetil kakor drugi sto Himálájev, in ki se je videl kakor druga zemeljska krogla, k sebi jo kličeč, kakor bi bila zemlja s svojimi rokami, s tekočimi vodami.

32. S temi rokami je vedno napravljala lunin svit; in sleherni sled krivde je odpravljaj Hari, ki stanuje na njej.

33. Ker je bil Hari odvzel vso krivdo, imel je ocean svetlo in krepko obliko; barva mu je bila bela; ptiči niso mogli do njega; razprostiral se je v nizkih pokrajinah.

34. V oceanu je bilo vse polno modrih in žoltih dragih kamenov, da se je videlo, kakor da bi bilo sedlo ozračje nanj, in kakor da bi se mnogi gozdi, okrašeni z mnogim sadjem, bili spustili na zemljo.

35. Ocean je bil obširen kakor koža kače Šeša. Ko je boginja zemlje zapazila mlečni ocean, videla je stanovanje Višnujevo, ki je bilo v njem.

36. Stanovanje je bilo tako visoko, da se z besedami ne dá dopovedati, in tako dovršeno, da se to sploh ne dá izraziti. Tam je zagledala Višnuja sedečega na kači Šeši¹⁾ kot v svojem stanovanju.

37. Lotus njegovega obraza se je teško videl radi blestečih se dragih kamenov, ki so krasili šinjak kače Šeše; obraz se je svetil kakor sto mesecev; njegov žar je bil enak žarkom tisočerih solnc.

38. Oblečen je bil v žolto oblačilo, ki se je svetilo kakor zlato; niti za

¹⁾ Pentepetes phoenicea.

²⁾ Mlečni ocean.

¹⁾ Jolly ni prevél indijskega izraza paryanka = postelj ali stanovanje.

trenotek se ni zmežil s svojega prostora in je bil okrašen z raznovrstnimi biseri; imel je krono, žarno kakor solnce, in krasne uhane.

39. Ko je zagledala njega, ki ima lotusove oči, moritelja Madhujevoga, pokleknila je predenj na tla in ga ogovorila tako:

40. »Ko sem se bila poprej napotila v pokrajine Rasâtalove, dvignil si me ti, bog Višnu, hoteč koristiti človečanstvu, in postavil na moj prostor«.

41. »Sedaj pa, ko sem tu, o ti gospod bogov, katero podporo imam?« Takó ogovorjen po boginji je Višnu odgovoril tako-le:

42. »Tisti, ki izpolnjujejo dolžnosti, naložene posameznim stanovom in dôbam človeškega življenja in kateri strogo izvršujejo sveti zakon, bodo tebe podpirali, o zemlja; njim je naloženo, skrbeti za te«.

43. Boginja zemlje, dobivši ta odgovor, rekla je poglavarju vseh bogov: »Najavi mi večne zakone raznih stanov in dôb človeškega življenja«.

44. »Od tebe se jih želim učiti; tvoja beseda meni največ velja. Slava tebi, o slavni poglavar vseh bogov; ti uničuješ moč sovražnikov božjih«.

45. »O Narajana ¹⁾, o Džaganatha ²⁾, ti nosiš školjko, tarčo in kij v roki; tebi rase lotus iz popka, ti si gospod vseh čutov; ti si najmočnejši in premagaš vse«.

46. »Ti presegaš vse pojme čutov; tebi ni najti konca; ti nosiš lok Čarnga; ti si merjasec; ti si strašen; ti si Povinda ³⁾; ti se prištevaš starim; ti si Purušottama«.⁴⁾

47. »Ti si zlatolas; tvoje oči so povsod; tvoje telo je daritev; ti si brez madeža; ti si telesna podoba; ti si življenjsko načelo; ti si vladar sveta; ti ležiš v strugi oceanovi«.

48. »Ti si čestitelj; ti znaš vse slavospeve; ti presegaš vse mišljenje; ti si sestavljen iz vedov in vedangov; ⁵⁾ ti ustvarjaš in uničuješ ta svet.

¹⁾ Sin Narov.

²⁾ Gospod sveta.

³⁾ Ki si pribori krave.

⁴⁾ Najvišji duh.

⁵⁾ Dostavki k vedom.

49. Ti znaš, kar je dobro in zlo; tvoje telo je zakon; zakoni vstajajo iz tebe; ti izpolnjuješ vse želje; tvoja moč je povsod; ti si neizginljiv kakor amrte (ambrozija); ti si nebo; ti uničuješ Madhuja in Kaitasa.

50. Ti povzdiguješ velike; ti se ne daš doznati; ti si vesoljnost; ti si pribežališče vsem; ti si najimenitnejši; ti si brez grehov; ti si Džîmuta (viharni oblak); ti si neizerpljiv; ti si stvarnik sveta.

51. Ti pomnožuješ blaginjo sveta; iz tebe izvirajo vode; ti si sedež razumu; v tebi se ne nahaja nobeno dejanje; ti si poglavar sedmerim rečem; ¹⁾ ti učiš nabožne obrede; ti se prištevaš starim; ti si Purušottama (najvišji duh).

52. Ti se ne daš premakniti; ti se ne daš uničiti; ti ustvarjaš atame; ti si prijazen svojim privržencem; ti očiščuješ ljudi grehov; ti si zaščitnik vseh bogov; ti si zaščitnik pobožnih ljudij.

53. Ti si zaščitnik tistih ljudij, ki umejo vede, o Purušottama; prišla sem, o Džaganatha, k nepremakljivemu Vačaspatiju (gospodu besede), k gospodu;

54. k tistemu, ki je v resnici pobožen, ki je nepremagljiv; k Vasušenu, (ki mu služé zakladi v orožje), k tistemu, ki obdarjuje svoje častitelje z blagom; k tistemu, ki mu je podarjena moč globokega premišljevanja; ti si klica ozračju; iz tebe izvirajo žarki solca in meseca.

55. K Vasudevju; k velikemu duhu vesoljnega sveta; k tistemu, čegar oči so enake lotusu; k večnemu; k učitelju Surov in Asurov; k svetlemu; k velikemu gospodu vseh bitij.

56. K tistemu, ki ima eno telo in četvero rok; k tistemu, ki je ustvaril stvarnike sveta; pouči me, o Bhagavan v večnih zakonih za četvorico stanov.

57. Vzajemno z navadami, katerih se ima držati vsak stan in s skrivnimi povelji«.

58. Glavar vsem bogom, takó ogovorjen po boginji zemlje, rekel je njej tako-le: »Uči se od mene, blesteča

¹⁾ Ta izraz se nanaša na to, da se sâman (petje) deli na sedmero delov, ali na sedem vrst, iz katerih obstaja vsaka daritev, ali na sedmero svetov.

boginja zemlje, večnih zakonov za vse četiri stanove, z navadami, katerih se ima držati vsak stan, in s tajnimi ukazi«.

59. »Sedi na ta zlati prestol, krasna žena, sedi dobrohotno«.

Boginja zemlje, sedši na prestol, poslušala je svete zakone, ki jih je izustil Višnu.

Na to je razložil bog dolžnosti kraljevske, kazenske in državlanske zakone; zakone podedovanja; obredne običaje ob smrti; grehe; zakone za žene, svetstva; predpise za dijake; zločine; preseljevanje duš; očiščenje; pokoro; dolžnosti hišnih gospodarjev; žrtve; darila pobožnih ljudi; stan meniški; vse to v poglavjih 2—97. Boginja zemlja je sklonila glavo, pokleknila pred Višnuja in rekla: Blaženi gospod, četvero velikih elementov se naslanja na te in je vedno okoli tebe: eter v podobi školjkice; zrak v podobi okrogle šipe (diskusa); ogenj v podobi kija in voda v podobi lotusa. Tudi jaz želim biti pri tebi v svoji lastni podobi, kot podlaga za tvoje noge!

Ko je boginja zemlja tako ogovorila Višnuja Bhagavana, rekel je ta: Bodi tako.

Ko so se boginji zemlje izpolnile želje, storila je tako, in je slavila boga bogov na ta-le način:

1. Om. Slava ti!
2. Bog vseh bogov!
3. Vāsudeva (drugo ime za Višnu)!
4. Stvarnik!
5. Ti izpolnjuješ človeške želje!
6. Stražnik zemlje!
7. Ti nimaš ne začetka, ne srede, ne konca!
8. Gospod sveta! (pradžāpati).¹⁾
9. Močen gospod sveta! (supradžāpati).
10. Velik gospod sveta! (mahāpradžāpati).
11. Gospod jakosti! (ūrdžāspati).
12. Gospod svete besede! (vačaspati).
13. Gospod (stvarnik in hranitelj) vesoljnosti! (džagatpati).
14. Gospod nebes! (divaspati).
15. Gospod dreves! (vanaspati; ti storiš, da raste drevje).
16. Gospod materinega mleka! (vajaspati).
17. Gospod zemljé!
18. Gospod morja!
19. Gospod neba!
20. Gospod začetka!
21. Gospod vetrov!
22. Gospod sreče!
23. Ti si enak brahmu!

¹⁾ Tu so navedeni nekateri izrazi v staroindijskem jeziku, da bi se razvidilo, kako zvené njegovi glasovi.

24. Ti si prijatelj duhovnikov!
25. Ti prešinjaš vse!
26. Ti presegaš vse mišljenje!
27. Samo znanost te obvlada!
28. Množica te kliče!
29. Množica te hvali!
30. Ti si temelj vedov!
31. Ti se prištevaš bogovom Brahmakājiko!
32. Ti imaš veliko telo!
33. Ti se prištevaš k mahārādžikom (posebni bogovi).
34. Ti se prištevaš četvorici mahārādžikov.
35. Ti se svetiš!
36. Ti se zelo svetiš!
37. Ti si sedmi del sveta!
38. Ti si najbolj blagoslovljen!
39. Ti si glas!
40. Ti si razveseljen!
41. Ti si zelo razveseljen!
42. Ti uničuješ svet!
43. Ti si ustvarjen!
44. Ti nisi ustvarjen!
45. Ti si poslušen!
46. Ti si žrtva!
47. Ti si velika žrtva!
48. Ti si združen z žrtvo!
49. Ti si pristopen žrtvi!
50. Ti si posoda žrtve!
51. Ti si uničenje žrtve!
52. Ti si nepremagljiv!
53. Ti si Višnov raj!
54. Ti si neobsežen (niti po času, niti po kraju).
55. Ti presegaš (pamet)!
56. Ti se prištevaš starim!
57. Ti si prijazen bogovom!
58. Ti si pokrovitelj živečih bitij!
59. Ti nosiš blesteče se lase!
60. Ti jemlješ svoj del žrtve!
61. Ti si gospod vsega sveta!
62. Ti držiš ves svet!
63. Tvoja ušesa so čista!
64. Tebi se vedno žrtvuje!
65. Ti si goreč ogenj!
66. Ti razsekuješ s svojo sekiro!
67. Iz tvojega popka raste lotus!
68. Ti držiš lotus v svoji roci!
69. Ti nosiš lotusov venec v rokah!
70. Ti si gospod čutom!
71. Ti nosiš rog!
72. Ti si veliki merjasec!
73. Ti si mučitelj (pravičnikov in krivičnikov)!
74. Ti si večer!
75. Ti si neskončen!
76. Ti si Puruša!
77. Ti si neomejen Puruša!
78. Ti si (modrijan) Kapila!
79. Ti si učitelj Šankhjin (Šankhja je bil utemeljitelj modroslovske sisteme)!
80. Tvoje moči so povsod!
81. Ti si krepot!
82. Ti daruješ krepot!
83. Tvoje telo je krepot!
84. Ti izpolnjuješ vse želje!
85. Ti podeljuješ krepot in bogastvo!
86. Ti si Višnu!
87. Ti zmagaš povsod!

88. Ti prenašaš vse (mráz in toploto)!
 89. Ti si Kršna!¹⁾
 90. Ti si bog z lotusovim očesom!
 91. Ti si Narájana (sin Narov)!
 92. Ti si konečen smoter!
 93. Ti si pribežališče vseh bitij!

Ko je božanstvo zemlje proslavilo Višnuja z ljubeznivo mislijo, in ko so se izpolnile želje, obrnilo se je k boginji Lakšmî (boginji sreče in lepote).

Božanstvo zemlje, ko je bilo gledalo boginjo sreče, zeló razveseljeno, vprašalo je boginjo, ki boža noge Višnuja, boga vseh bogov, ki se sveti s svitom svojega zatajevanja in katerega lice se sveti kakor razbeljeno zlato.

1. O lepa žena! Tvoje roke so tako lične, kakor rudeč razcveten lotus! Ti se klanjaš bogu, čigar popek je enak rudečemu razcvetenemu lotusu! Ti stanuješ v kraju, ki je enak rudečemu razcvetenemu lotusu! Tvoje telo je enako razcvetenemu rudečemu lotusu!

2. Tvoje oči so enake modrim lotusovim cvetkam; tvoja koža je enaka zlatu; tvoje oblačilo je belo; tvoje telo je ozaljšano z dragimi kamni; tvoj obraz se sveti kakor mesec; ti se svetiš kakor solnce; tvoja moč je neizmerna; ti si vladarica sveta.

3. Ti si spanje sveta (odrešenje iz zemeljskih spon); ti si najvažnejši predmet, ki si ga more izbrati človeška pamet; ti si Lakšmî (boginja sreče in lepote); ti si trdna podstava (v nevarnostih); ti si Šrî (boginja krasote); ti si prestol (vseh posvetnih poželjenj); ti si zmaga; ti si lepota; ti si krasota; ti si slava; ti si sreča; ti si modrost; ti si moč izraza; ti si čistilka!

4. Ti si hrana dušam umrlih; ti si zatajevanje samega sebe; ti si zemlja (skladišče imetka); ti si močna zaslomba; ti si trdna podlaga; ti si izvor dobrotam, ki izhajajo iz žrtev; ti si visoka modrost; ti si daleko razširjena slava; ti si prostost od vsake zavisti; ti si hrana bogov; ti si duševna moč; ti si razum.

5. Kakor prešinja prvi izmed vseh bogov (Višnu) skupino treh svetov (nebo,

zrak in zemljo), takó delaš ti, črnooki darovatelj. Zdaj pa še vprašam, kje biva tvoja nadčloveška moč.

6. Ko je Lakšmî boginjo zemlje bila nagovorila na ta način, odgovorila je stoječa na čelu osem bogovom tako-le: »Jaz sem vedno na strani blestečega se moritelja Madhuva, o boginja, ki se svetiš kakor zlató«.

7. »Sliši pa od mene, kje stanujem, o držitelj svetá, vsled pouka od njega, katerega imam vedno v mislih, katerega krepostni ljudje imenujejo soproga Šrijinega, in vsled mojega lastnega premišljevanja«.

8. »Jaz stanujem v solncu in v mesecu, v zraku, kjer je mnogo zvezd pa nič megel, stanujem v megli, iz katere se vlivajo deževne vode, v megli, ki je okrašena z mavrico, v megli, ki je osvitljena po blisku«.

9. »(Stanujem) v svitem zlatu in srebru, v dragih kamenih brez marog in v oblačilih brez madeža, o boginja zemlje; v celi vrsti belih palač in v svetiščih, ki so okrašeni s pridevki bogov«.

10. »(Stanujem) v svežem kravjem gnoju, v plemenitem oroslenu, ki se vodi, v brhkem konju, v biku, ki je ponosen na svojo moč, v brahmanu, kateri se uči veda«.

11. »Stanujem na prestolu, v grmu âmalaka¹⁾, na drevesu bilva²⁾, v dežniku, v lotusovem cvetu, v gorečem ognju, v gladkem meču, v okroglem zrcalu«.

12. »Stanujem v posodah, napolnjenih z vodo, v pahljačah, v lepih zlatih shrambah, v zemlji, ki je na novo izkopana«.

13. »V mleku, v sirovem maslu, v sveži travi, v strdi, v kislem mleku, v telesu omožene žene, v podobi nemožene ženske, in v obliki (podobi) bogov, menihov in darujočih duhovnikov«.

14. »(Stanujem) v puščici, v tem, ki se je vrnil iz bitke; v tem, ki je častno umrl na bojišču in ki je dobil sedež v nebesih; v glasu, ki se razlega, če se ponavlja veda; v glasu, ki se sliši, če se bije na boben; v bogoslužnih vsklikih

¹⁾ Kršna je v starejši indijski pravljici posebljen junak in učitelj, zvesti tovariš Pandavov (odličan rod Indov v stari dóbi); naposled so ga uvrstili med boge in zjednačili z bogom Višnujem.

¹⁾ Pendarussa vulgaris.

²⁾ Aegle Marmelos, neka vrsta citracej z jako ukusnim sadjem.

bogovom in dušam umrlih na čast; v glasu godbenega orodja«.

15. »V maziljenju kraljevskem; v obredih pri porokah; v daritvi; v ženinu; v tem, ki si je umival glavo; v belih

cveticah; v bregovih; v lepih krajih in v rekah«.

16. »V jezerih, ki so napolnjena z vodo; v čisti vodi; v zemlji, ki je pokrita s svežo travo; v lesu, ki je poln

Mlada seljanka.

lotusov; v novorojenem detetu; v vselem človeku; v krepostnem človeku; v možu, ki se trdno drži zakonov«.

17. »V možu, ki izpolnjuje priznane šege; v možu, ki se vedno drži svetih zakonov; v skromnem in lepo opravljenem možu; v možu, ki zna brzdati

pohotne želje; v možu, ki nima grehov; v možu, ki je čisto jed in ki časti svoje goste«.

18. »V tistem, ki je zadovoljen z eno ženo; ki se rad briga za svoje dolžnosti; v izbornu krepostnem možu; v tem, ki se zdržuje prepogostnega jedenja; v

tem, ki je vedno okrašen s cveticami; v takem, čigar udje lepo diše; ki se mazili z lepo dišečimi mazili in ki je okrašen z lepimi uhani«.

19. »V tem, ki vedno govori resnico; ki je prijatelj vsem bitjem; v oženjenem hišnem gospodarju; v takem, ki se zna zatajevati, ki zna brzdati svojo jezo; v takem, ki razume svoje in tuje posle, ki misli samo na blage reči in ki je vedno pohleven«.

20. »V ženah, ki nosijo samo svoj ures; ki so udane svojim možem; ki

govore prijazno; ki niso zapravljive; ki imajo sinove; ki imajo v lepem redu hišno orodje, in ki rade opravljajo hišne daritve«.

21. »V ženah, ki čiste svoje hiše; ki znajo brzdati svoje nagone; ki se ne prepirajo; ki se ravnaajo točno po zakonih; ki negujejo vedno ljubezen; vedno stanujem v tem, ki uničuje Madhuja«.

»Niti za trenotek nisem oddaljena od Purušottama«.

Porabne misli o slovenščini v govoru in pismu.

(Piše Fr. S. Lekše.)

(Dalje.)

6. „**Gorši**“ pomeni »besser, schöner«. Zato dobro piše g. dr. Fr. L., da ni res, da bi bil »gorši« komparativ za »zal«. ¹⁾ In če ni komparativ od »zal«, odkod je? Na to nam odgovarja Miklosich ²⁾ pišoč: »Mit gorėti verbinde ich wörter... asl. gorij pejor, gorje malum: kein comparativ... nsl. gorši mit der befremdenden bedeutung »optatius« besser«... V savinjski dolini je znana beseda »gorši« v pomenu »lepši« »najgorši« = »najlepši«. N. pr. onjav M. je bil izmed vseh »najgorši« = »najlepši«. V tem pomenu je znana ta beseda tudi koroškimi in kranjskim Slovincem, kakor kažejo »Narodne pesni koroških Slovencev« ³⁾ in pa »Vodnikove pesni« ⁴⁾ »Kedar jaz pridem, ne pridem koj sam, Z meno še pride en gorši moj špan«. »... Gor vstani. Svetiš ko lunica Gorše ko solnce po dni«. »Prvi je bil gorši«. Tudi v narodnih pregovorih naletimo na to besedo, postavim: »Gorše je po dolgi poti iti, kakor se na bližnjici zamuditi«.

»Gorše je biti pobožen pa ubožen, kakor hudoben pa premožen«. Potemtakem je tudi napačno pisati: »najgorše« mesto »najhujše«, »gorji« mesto »hujši«. ¹⁾ Res pozna te besede, kakor tudi »zao, zla, zlo« — katere dve zadnji ima tudi slovenščina — hrvaški jezik. Ali če bi mi imeli od »zla zlo«, moški spol glasil se ne bi »zal«, ampak »zel«, kakor res pišejo nekateri. ²⁾ Urban Jarnik ³⁾ piše sicer: »zal«: »Sal, a, o prächtig, S'l, sla, slo, jetzt hud, a, o böse — S'l... ist als Adjectiv zwar nicht mehr gebräuchlich, wofür jetzt hud; jedoch hat es sich in Zusammensetzungen noch erhalten: slodej... sloba Wuth slobiti... Se komu slobiti mit drohen Jemanden schrecken«. V zadnjem pomenu še živi ta beseda pri nas, kakor sem v lanskem letniku pisal. »Zali« pomeni pa toliko kakor »priden«. Obto ne mešajmo jezika, vsaki besedi pustimo njeno značenje ter ne vpeljujmo drugih soseb skovank, kjer že imamo svoje.

¹⁾ »Dom in Svet« 1891, str. 89.

²⁾ Etymol. Wörterbuch. Wien 1886, str. 73.

³⁾ J. Scheinigg, Narodne pesni koroških Slovencev. Ljubljana 1889, str. 8, 9, 37 itd.

⁴⁾ Vodnikove pesni 1869, str. 132.

¹⁾ Prim »Slovenec« 1891, št. 26, 27.

²⁾ Prim. Mikl Etymol. Wörterbuch str. 405; Levstik Nauk slov. županom 206.

³⁾ Versuch eines Etymologikons. Klagenfurt 1832, str. XII. 115.